

tourism

Department:
Tourism
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

MANYUWAĽA YA MUHASHO WA ZWA VHUENDELAMASHANGO

*U ya nga khethekanyo ya vhu 14 ya Promotion of Access to
Information Act, 2000
(Act No. 2 of 2000)*

ZWI RE NGOMU

Zwiteŋwa	Masiatari
1. Ndivho ya manyuwaŋa	2
2. Khethekanyo ya vhu 10 i eletshedza nga ha mimanyuwaŋa yothe ya Riphabuŋiki ya Afrika Tshipembe	3
3. Zwidodombedzwa zwa Vhukwamani zwa Muofisiri wa Mafhungo/Muthasa-Muofisiri wa Mafhungo	3
4. Matavhi a Muhasho wa zwa Vhuendelamashango wa lushaka	4
5. Rekhodo dzine Muhasho wa vha nadzo dzine dza dzula dzi dza u wanala	5
6. U swikelela rekhodo u ya nga khethekanyo ya vhu 14(1) (e)	6
7. Thlutshedzo ya khethekanyo dza rekhodo dzine dza dzula dzi dza u wanala u itela u ingamelwa u ya nga Khethekanyo ya vhu 15(1) ya Mulayo wa Thuthuwedzo ya u Swikelela Mafhungo wa, 2000	6-8
8. Ndiŋa ya u Swikelela Rekhodo dzine dza dzula dzi hone	9
9. Kuitele kwa u ita Khumbelo	9
10. U badela tshedele u ya nga Mulayo	12
11. Thandululo arali mbetshelo dza Mulayo dzi songo tevhedzwa	13
12. U khwiŋisa manyuwaŋa	14
13. U vha hone ha manyuwaŋa	15

1. NDI VHO YA MANYUWAĀA

Khethekanyo ya vhu 32 (1) ya Ndayotewa ya RiphabuĀiki ya Afrika Tshipembe ya, 1996 i ita mbetshelo dza uri muĀwe na muĀwe u na pfanelo ya u swikelela mafhungo ane muvhuso wa vha nao na mafhungo maĀwe na maĀwe ane muĀwe muthu a vha nao ane a tōdea kha u shumisa na u tsireledza pfanelo iĀwe na iĀwe. *Promotion of Access to Information Act, 2000 (Act No. 2 of 2000)* (afha u tshi khou vhidzwa upfi “PAIA”). Mulayo wa PAIA u dzhiela nĀha uri pfanelo ya u swikelela mafhungo i tevhedza phungudzelo dzine dza pfala.

Zwidodombedzwa zwa rekhodo dzi re kha tshiimiswa tsha tshitshavha zwi kha bugu ine ya dīvhiwa nga Āa upfi ndi manyuwaĀa. Zwenezwo manyuwaĀa i amba nga rekhodo dzo vhulungwaho nga tshiimiswa tsha tshitshavha. Rekhodo dzo vhulungwaho dzi kwamana na mushumo kana mishumo ya yuniti iĀwe na iĀwe. U itela u fhambanyisa mishumo ya yuniti iĀwe na iĀwe, rekhodo dza yuniti iĀwe na iĀwe dzi na nomboro dzi sa fani. Rekhodo iĀwe na iĀwe i na ndaela ya uri i laĀwa lini.

Nga nnda ha rekhodo, hu na zwi vhidzwaho upfi dzifaela, manyuwaĀa dzi na mafhungo a dziaĀiresi dza Thoho ya Muhasho khathihi na Muofisiri wa Mafhungo/Vhaofisiri vha Mafhungo vha tshiimiswa tsha tshitshavha na dzina Āa yuniti iĀwe na iĀwe kha tshiimiswa tsha tshitshavha, mishumo yatsho ya ndemesa na mutevhe wa rekhodo dzo vhulungwaho nga tshiimiswa tsha muvhuso.

2. KHETHEKANYO YA VHU 10 I ELETSHEDZA NGA HA MIMANYUWAĀA YOŤHE YA RIPHABUĀIKI YA AFRIKA TSHIPEMBE

Khomishini ya Pfanelo dza Vhathu (SAHRC) u ya nga khethekanyo ya vhu 10 ya Mulayo wa PAIA, yo ita tsumbandīla ya kushumisele kwa Mulayo wa PAIA. Iyi tsumbandīla i wanala ofisini dza Khomishini ya Pfanelo dza Vhathu (SAHRC).

The PAIA Unit (Promotion of Access to Information) at the South African Human Rights Commission

The Research and Documentation Department

Private Bag X2700

HOUGHTON

2014

Lutingo

Webusaihi

Imeili

+27 11 877 3600

www.sahrc.org.za

PAIA@sahrc.org.za

3. ZWIDODOMBEDZWA ZWA VHUKWAMANI ZWA MUOFISIRI WA MAFHUNGO/ MUTHUSA-MUOFISIRI WA MAFHUNGO

INFORMATION OFFICER

Director-General: Department of Tourism: Mr Victor Tharage
Private Bag X424
Pretoria
0001

Luṭingo: +27 444 6721/6379
Fakisi: +27 444 7040
Imeili: vtarage@tourism.gov.za
Fakisi: +27 444 7101

Ṭhalutshedzo dza mishumo:

U ṅetshedza vhurangaphanda ha tshitiṛatedzhi na vhulanguli kha muhasho.

U fhaṭa muhasho wa vha tshiiimiswa tshine tsha kona u fha tshumelo wo sedza zwithu zwa ndemesa na mbekanyamaitele sa zwe zwa tiwa nga Ministṛa na Khabinete.

U khwaṭhisedza uri zwipikwa na mvelelo zwa muhasho zwi a swikelelwa.

U fhaṭa tshigwada tshine tsha vha na vhukoni, vhuḁiimiseli nahone tshine tsha shuma zwavhuḁi kha muhasho.

MUTHUSA-MUOFISIRI WA MAFHUNGO: Muf: Mmaditonki Setwaba

Mulanguli Muhulu: Tshumelo dza Mulayo: Muhasho wa zwa Vhuendelamashango

Fekisi: +27 444-7101
Imeili: msetwaba@tourism.gov.za

Ṭhalutshedzo ya mishumo:

U leludza u thoma u shumisa na u konanya Mulayo wa PAIA nga Muhasho wa zwa Vhuendelamashango na u ṅetshedza nga ha PAIA ngomu kha Muhasho.

4. MATAVHI KHA MUHASHO WA ZWA VHUENDELAMASHANGO WA LUSHAKA

1.Ndaulo ya Matavhi a Muhasho	U ṅtshedza vhurangaphanda ha tshitiṛathedzhi, ndaulo na na tshumelo dza thikhedzo kha ndaulo yeneyo.
2. Tsedzuluso ya Vhuendelamashango, Mbakanyamaitele na Vhushakha ha Dzitshakha	U dzudzanya na u ṭola kushumele kwa sekhithara ya vhuendelamashango nga

	nṭhani ha vhushaka vhu leludzaho na mbekanyamaitele i tuṭuwedzaho uri zwi konadzee.
3. Mveledziso ya vhuiwa	U tshimbidza na u pfananya mveledziso ya vhuiwa nga kha nzudzanyo ya vhuiwa honoho, tshibveledzwa tsha vhuendelamashango, tshenzhemo na mveledziso ya themamveledziso, u takulela nṭha vhubindudzi na u netshedzwa ha mbekanyamushumo dza vhuendelamashango zwi tshi katela malamba na u shumela vhuendelamashango vhune ha tikedza zwitshavha zwine ha vha khazwo u itela u netshedza tshenzhemo dza ndeme kha vhaeni na u kwhaṭhisedza kutshilele kwavhuḍi kha vhadzulapo.
4. Tshumelo ya Thikhedzo ya Sekhithara ya Vhuendelamashango	U kwhaṭhisedza tshanduko ya kha sekhithara na tshumelo dza vhuendelamashango nga kha mveledziso ya vhatu, thikhedzo ya vhubindudzi na vhukoni kha tshumelo u itela uri Afrika Tshipembe ḽi vhe vhuiwa ha vhuendelamashango vhu ṭaṭisanaho na ha maṛwe mashango

5. REKHODO DZINE MUHASHO WA VHA NADZO DZINE DZA DZULA DZI DZA U WANALA

Iyi ndima i sedza kha mbetshelo dza khethekanyo ya vhu 14(1) (d) ya *Promotion of Access to Information Act* une wa randela uri tshiimiswa tshi tea u fha zwidodombedzwa zwa dzirekhodo dzine tsha vha nadzo u itela uri zwidodombedzwa zwi shumiswe musi hu tshi humbelwa u swikelela mafhungo.

Muhasho u khethekanya dzirekhodo na mafhungo (a livhanaho na mishumo na tshumelo zwa Muhasho) u ya nga khethekanyo dzo ṭandavhuwaho dzi tevhelaho:

- 5.1 Mbekanyamaitele, zwiṭiratedzhi, vhurumelwa, nḍivhadzo dza muhasho na milayosiṛwa
- 5.2 Zwiṭaṭamennde zwa dzigurannḍa na zwipitshi

- 5.3 Rekhodo dza vhashumi vha Muhasho
- 5.4 Rekhodo dza masheleni a Muhasho
- 5.5 Adzhenda na maambiwa zwa miṭangano ya Muhasho
- 5.6 Mafhungo a ndaulo nga u angaredza
- 5.7 Mivhigo ya Muhasho
- 5.8 Phirisela dza nga ngomu, mimemorandamu ya nga ngomu, marifhi, memorandamu ya khabinethe
- 5.9 Dzikontiraka, thendelano dza nga ngomu
- 5.10 Mafhungo a davhi fhedzi sa zwo ṭalutshedzwaho kha phara ya vhu 4
 - 5.10.1 Puḷane dza bindu
 - 5.10.2 Maṅwalwa a zwiṭiratedzhi
 - 5.10.3 Mafhungo eneo a mbekanyamushumo
 - 5.10.4 Maṅwalwa a ṭhodisiso

Zwo katelwaho kha iyi manyuwaḷa ndi thero dza faela. Faela ndi zwishumiswa zwi shumiswaho u vhulunga dzirekhodo kha Muhasho. Faela inwe na inwe i na nomboro na manweledzo a u ṭalutshedza rekhodo dzo vhulungwaho kha faela khathihi na thero i re kha faela. Faela inwe na inwe i na nomboro yayo, datumu dze ya vulwa ngayo na u valwa ngayo na ndaela ya uri i laṭwa lini. Ndaela ya u laṭa i na ndeme ngauri i sumbedza uri hu tea u itwa mini kha faela nga murahu ha tshifhinga tsho imaho nga uri tsho no pfuka, tsumbo. A10 zwi amba uri faela i tea u rumelwa kha Mbulungelo ya Lushaka ya Afrika Tshipembe (*National Archives of South Africa (NASA)*) nga murahu ha miṅwaha ya 10 nga murahu ha datumu ya u vala sa zwo sumbedzwaho nga nṅa ha faela. Tshumelo ya Vhuendelamashango i na sisiṭeme yayo ya kuvhulungele kwa rekhodo kune kwa tou fana na kwa Muhasho.

6. U SWIKELELA REKHODO U YA NGA KHETHEKANYO YA VHU 14(1) (E)

Muhasho u ya nga khethekanyo ya vhu 15(1) u tea u fha Miniṣṭa wa Vhulamukanyi na Tshumelo dza Vhululamisi mutevhe wa rekhodo dzine dza sokou dzula dzi khou wanala hu si na u ita khumbelo ya u anḡadza kha Gazete ya Muvhuso.

Muhasho wo ṅetshedza Miniṣṭa wa Vhulamukanyi na Tshumelo ya Vhululamisi mutevhe wa mafhungo ane a dzula a khou wanala uri a anḡadzwe kha gazete. Aya mafhungo a a wanala-vho na kha webusaithi ya Muhasho kha: <http://www.tourism.gov.za>.

7. ṬHALUTSHEDZO YA KHETHEKANYO DZA REKHODO DZINE DZA DZULA DZI DZA U WANALA U ITELA MUSI DZI TSHI INGAMELWA U YA NGA KHETHEKANYO YA VHU 15(1) YA MULAYO WA ṬHUṬHUWEDZO YA U SWIKELELA MAFHUNGO WA, 2000

**REKHODO DZINE DZA DZULA DZI DZA U WANALA NA U SWIKELELA IDZO
REKHODO:
(Khethekanyo ya vhu 15 ya Mulayo wa Promotion of Access to Information Act
2000 (Act No. 2 of 2000)) [Ndangulo ya 5A]**

THALUTSHEDZO YA KHETHEKANYO YA REKHODO DZINE DZA DZULA DZI HONE U YA NGA KHETHEKANYO YA VHU 15(1) YA MULAYO WA THUTHUWEDZO YA U SWIKELELA MAFHUNGO WA, 2000	NDILA YA U SWIKELELA DZIREKHODO (tsumbo. webusaithi)(KHETHEKANYO YA VHU 15(1)(a))
--	--

U INGAMELA U YA NGA KHETHEKANYO YA VHU 15(1)(a)(i):

<p>(a) Mafhungo othe a re kha webusaithi Mafhungo a tevhelaho a hone kha webusaithi iyi :(www.tourism.gov.za):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nga ha Muhasho; - Zwirathisi; <ul style="list-style-type: none"> • Ndivhiso dza Zwirathisi; • Zwiṭaṭamennde zwa Zwirathisi; • Zwipitshi; na • U rambiwa ha Zwirathisi. - Khaḽenda ya zwine zwa ḽo Itwa; - Mishumo (Tshumelo); - Mivhigo; <ul style="list-style-type: none"> • Mivhigo ya Kotara nga ha Kushumele; • Mivhigo ya Ngaganyagwama, na miṁwe. - Zwidombedzwa zwa Vhukwamani zwa Mafhungo a zwa Vharengi kha Vunḽu; - Tshiṭiratedzhi tsha Sekithara ya Vhuendelamashango ha Lushaka; - Mbudziso dzi Vhudziseswaho; - Mulayo wa <i>PAIA</i> ; - Puḽane na Tshiṭiratedzhi tsha Vhukati ha Nwaha zwa Muhasho wa Vhuendelamashango; - Tshiṭiratedzhi tsha Vhuendelamashango ha Mvelele na Vhufa ha Lushaka; - Tshiṭiratedzhi tsha Nyaluwo ya Vhuendelamashango ha fhano Hayani; - Tshiṭiratedzhi tsha Vhuendelamashangohaya tsha Lushaka; - Vhuḽi ha Tshumelo ya Vhuendelamashango ha Lushaka; - Mulayo wa Vhuendelamashango wa, 2014; 	<p>Kha webusaithi ya Muhasho.</p>
--	-----------------------------------

<ul style="list-style-type: none"> - Mbekanyamushumo ya Malamba kha zwa Vhuendelamashango; - Ndivho i re kha Inthanete; - Zwiṭandadi zwa Tshumelo; - Zwiṭatamennde zwa Masheleni; - Mimanyuwaḷa na Dzindaela - Tsumbandila dza Vhuendelamashango: <ul style="list-style-type: none"> • Thikhedzo kha zwa u gireida; • U swikelela makete; na • Tshata ya Tshumelo. - Tshumelo dza Ndivho na Mbekanyamaitele; - Puḷane ya u Khwiṅisa Nyisedzo ya Tshumelo kha Muhasho wa zwa Vhuendelamashango. - Mafhungo nga u Angaredza; - Mbekanyamaitele ya Muhasho na mivhigo nga kotara; - Dziburotsha; <ul style="list-style-type: none"> • Khoudu ya Mulayo wa <i>BBBEE</i> wa Vhuendelamashango - Nyandadzo; <ul style="list-style-type: none"> • Muvhigo wa Nwaha; • Puḷane ya Tshiratedzhi; • Puḷane ya Kushumele ya Nwaha; • Nyendavhutshilo • Dzithendara - Maṅwalwa a mafhungo (gurandana); <ul style="list-style-type: none"> • <i>Bojanala Stakeholder Magazine</i>; • Liṅwalwaḷi andadzwaho nga Kotara ḷi Tevhelelaho Mbekanyamaitele 	
--	--

**ZWINE ZWA DZULA ZWI HONE U ITELA U RENGWA HU TSHI TEVHEDZWA
KHETHEKANYO YA VHU 15(1)(a)(ii):**

<p>(a) Mutevhe wa rekhodo afho nṭha.</p>	<p>Rekhodo dzi nga wanwa nga u tou ita khumbelo yo tou ṅwalaho nahone ho badelwa mbadelo yo randelwaho, khumbelo i rumelwe kha:</p> <p style="text-align: right;"><i>The Information Officer The Department of Tourism Private Bag X 424</i></p>
--	--

	PRETORIA 0001
REKHODO DZINE DZA DZULA DZI TSHI KHOU WANALA DZINE DZA TOU ITWA KHOPHI HU TSHI TEVHEDZWA KHETHEKANYO YA VHU 15(1)(a)(ii)	
(a) Mutevhe wa rekhodo afho n̄tha.	Rekhodo dzi nga wanala ho tou itwa khumbelo yo tou n̄walwaho nahone musii ho badelwa mbadelo yo randelwaho kha tshiteñwa tsha vhu 2 tsha Tshipiḁa tsha II kha Ṱhumetshedzo ya A ya ndangulo I ambaho nga ha Mulayo wa ṰhuṰhuwedzo ya u Swikelela Mafhungo, khumbelo I rumelwe kha: <i>The Information Officer The Department of Tourism Private Bag X 424 PRETORIA 0001</i>
REKHODO DZINE DZA DZULA DZI HONE NGA MAHALA U YA NGA KHETHEKANYO YA VHU 15(1)(a)(iii)	
(a) Mutevhe wa rekhodo afho n̄tha.	Rekhodo dzi nga wanala nga u tou dzi humbela nga luñwalo lwo livhiswaho kha: <i>The Information Officer The Department of Tourism Private Bag X 424 PRETORIA 0001</i>

8. NDILA YA U SWIKELELA REKHODO DZINE DZA DZULA DZI HONE

Khethekanyo ya vhu 15 ya Mulayo wa *Promotion of Access to Information Act, 2000* i randela uri Muhasho u tea u anḁadza Gazete ya Muvhuso, shedulu (mutevhe) wa rekhodo dzine dza vha hone kha Muhasho. Khumbelo dza idzi rekhodo a dzi itwi nga u ḁadza Fomo ya A yo randelwaho ine ya shumiswa kha u humbela mafhungo, nahone a huna khumbelo kana tshelede i badelwaho hu tshi wanwa idzi rekhodo. Tshelede i badelwa fhedzi arali hu tshi ḁo itwa khophi, zwi tshi bva kha tshivhumbeo tshine

rekhodo dza todwa dzi khatsho, sa khophi ya bambiri, disiki, disiki ya tshitiifi, khasete, na zwiñwe zwivhumbeo.

Arali idzo rekhodo dza vha dzo no iswa kha Mbulungelo ya Lushaka ya Afrika Tshipembe (*National Archives of South Africa*), rekhodo dzi do wanala hu tshi khou tevhedzwa milayo i tevhelaho yo teaho kha u vhalwa ha idzo rekhodo:

- *The Promotion of Access to Information Act, 2000 (Act No. 2 of 2000)*
- *The Protection of Information Act, 1982 (Act No. 84 of 1982)*
- *The National Archives and Records of South Africa Act, 1996 (Act No. 43 of 1996)*

9. KUI TELE KWA U ITA KHUMBELO

9.1 Khumbelo dza u swikelela mafhungo

Muñwe na muñwe u na ppanelo ya u humbela u wana mafhungo o rekhodiwaho ane Muhasho wa vha nao, tenda khumbelo ya itwa nga ndila yo randelwaho nahone ho badelwa mbadelo yo randelwaho. U swikelela mafhungo zwi tevhedza na mbuno dza uri hu na rekhodo dzi sa swikelelwi sa zwe zwa sumbedzwa kha Khethekanyo ya vhu 4 ya PAIA. Khumbelo i nga itwa nga muthu muñwe na muñwe a tshi khou itela ene muñe kana o imela muñwe ane ha koni u ita khumbelo nga ene muñe.

9.1.1 Fomo ine ya Dadziwa

Muhumbeli u tea u dadza fomo yo randelwaho ine-

- (a) ya nga wanwa kha Ndangulo ya PAIA;
- (b) ya vha kha webusaithi ya Khomishini ya Ppanelo dza Vhathu kha: www.sahrc.org.za;
- (c) yo nambatedzwa kha ili linwalwa sa **Thumetshedzo ya A**; kana
- (d) ya wanala kha senthara ya ndivhiso ya Muhasho ine senthara iyi i henefho hune vhathu vha swikela hone zwifhatoni zwa Muhasho.

9.1.2 Kuitele

- (a) Khumbelo ya mafhungo i tea u iswa kha:

*Director-General
Private Bag X 424
PRETORIA
0001*

Zwi lavheleswe nga:
LUṬINGO: +27 12 444 6732
FAKISI: +27 12 444 7040
IMEILI: vtharage@tourism.gov.za

- (b) Muhumbeli u tea u sumbedza arali a tshi t̄oḁa u wana khophi ya rekhodo kana a tshi t̄oḁa u tou ingamela rekhodo ofisini dza tshiimiswa tsha tshitshavha. Tshiñwe ndi tsha uri arali rekhodo i si khophi ya l̄iñwalwa, i nga vhonwa i kha tshivhumbeo tshenetsho tshe ya humbelwa i khatsho, arali zwi tshi khou konadzea.
- (b) Arali muhumbeli a humbela u wana rekhodo i kha tshivhumbeo tsho imaho nga uri, zwenezwo-ha u ḁo i wana i nga nḁila yeneyo ye a humbela. Uyu mulayo u a shuma, nga nḁa ha musi u pfalo zwi tshi khakhisa matshimbidzele na kushumele kwa muhasho, kana zwi tshi vhaisa rekhodo, kana u pfuka mulayo wa pfanelo ya thengiso ya mañwala zwine zwa langwa nga muñwali ene muñe, hu si muvhuso. Arali rekhodo i sa nga wanali kha tshivhumbeo tshe muhumbeli a t̄oḁa, fhedzi i tshi nga wanala i kha tshiñwe tshivhumbeo, zwenezwo-ha mbadelo i ḁo vhalelwa u ya nga nḁila ye muhumbeli a humbelisa zwone rekhodo.
- (c) Arali, nga nḁha ha u fhindula nga u tou ñwala, muhumbeli a t̄oḁa u fhindulwa na nga iñwe nḁila, sa tsumbo, nga u tou founelwa, izwi zwi a tea u sumbedzwa kha khumbelo.
- (d) Arali muhumbeli a humbela mafhungo o imela muñwe, izwi zwi tea u sumbedzwa uri muhumbeli o tou imela muñwe muthu.

9.2 Khumbelo ya rekhodo ho imelwa muñwe muthu

Arali khumbelo i tshi khou itwa ho imelwa muñwe muthu, muhumbeli u tea u isa na khwaḁhisedzo i sumbedzaho vhuḁifhinduleli hawe vhune ha ita uri a ite khumbelo iyo o imela muñwe, nga nḁila ine zwa tea u fusha Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo.

9.3 Khumbelo nga vhaholefhali

- (a) Arali muhumbeli a sa koni u vhala na u ñwala, kana arali muthu a na vuhole vhune ha mu thivhela u ḁadza fomo yo randelwaho, zwenezwo-ha muthu a nga ita khumbelo nga mulomo. Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo (kana murumelwa) u ḁo ḁadza fomo o imela muhumbeli uyo nahone a fhedza nga u fha muhumbeli khophi ya fomo yo ḁadziwaho.
- (b) Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo (kana murumelwa) u ḁo thusa muhumbeli uri a anane na t̄hoḁea dzo bulwaho afho nḁha dzine dza tevhelwa musi hu tshi itwa khumbelo ya u wana mafhungo, hu tshi katelwa na u fhirisa muhumbeli, arali zwi khagala uri khumbelo ya mafhungo yo vha yo tea yo itwa kha tshiñwe tshiimiswa tsha tshitshavha, kana itsho tshiñwe tshiimiswa.

9.4 U fhirisa khumbelo

- (a) Khumbelo ya rekhodo i nga pfukiselwa kha tshiñwe tshiimiswa tsha tshitshavha zwi tshi bva kha nyimele dzi tevhelaho:

- (i) Musi rekhodo i hone kha tshiñwe tshiimiswa tsha tshitshavha;
 - (ii) Musi thero ya mafhungo a re kha rekhodo i tsinisa na mishumo ya tshiñwe tshiimiswa tsha tshitshavha;
 - (iii) Musi rekhodo yo itelwa tshiñwe tshiimiswa tsha tshitshavha, kana yo thoma u țanganedzwa nga tshiñwe tshiimiswa tsha tshitshavha; kana
 - (iv) Musi rekhodo i na mafhungo a zwa vhubindudzi a kwamaho zwa ikonomi na masheleni a Riphabułiki, na mishumo ya vhubindudzi a zwiimiswa zwa tshitshavha.
- (b) Kha idzo nyimele Muthusa-Muofisi wa Mafhungo (kana murumelwa) u ɔo tea u fhirisela khumbelo kha tshiñwe tshiimiswa tsha tshitshavha nga u țavhanya u ya nga hune zwa konadzea ngaho, fhedzi hu si nga murahu ha maɔuvha a fumiina (14) musu ho țanganedzwa khumbelo. Arali tshiimiswa tsha tshitshavha kana Muofisiri wa Mafhungo ane khumbelo yo ɔiswa khae a na rekhodo nahone a tshi vhona zwi na ndeme u pfalo u itela uri Muofisiri wa Mafhungo wa tshiñwe tshiimiswa tsha tshitshavha a shumane na khumbelo, rekhodo kana khophi ya rekhodo i ɔo rumelwa kha uyo Muofisiri wa Mafhungo.
- (c) Arali khumbelo ya u wana rekhodo yo fhiriswa, zwi tea u vhalelwa u bva nga datumu ye khumbelo ya țanganedzwa. Zwifhinga zwothe zwine zwa shumiswa kha khumbelo ya mafhungo zwi tea u tevhedzwa.

9.5 Nɔivhadzo malugana na phiriso

- (a) Musi khumbelo ya u wana mafhungo yo fhiriswa, Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo ane a khou ita phiriso u mbo vhudza muhumbeli nga:
- (i) ha phiriso;
 - (ii) mbuno ya uri ndi ngani khumbelo yo fhiriswa; na
 - (iii) tshifhinga tshine khumbelo ya ɔo dzhia u i shuma.
- (b) Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo u ɔo vhona uri rekhodo dzi vhulungwa u swika hu tshi tshewa nga ha u wanwa ha mafhungo a iyo rekhodo. Zwifhinga zwa u ita aphili zwi ɔo katelwa.

10. U BADELA TSHELEDE U YA NGA MULAYO

- (a) U ɔihumbelela

Muthu ane a khou humbela mafhungo ane a mu kwama ene muɔe u vhidzwa u pfi muthu ane a khou ɔihumbelela nahone ha badeli tshelede.

- (b) Muhumbeli

Mbadelo ya khumbelo ine ya badelwa ndi R35-00 sa zwo randelwaho nga Ndaulo kha PAIA. Nga n̄ha ha zwezwo, arali khophi kana mabambiri zwo humbelwa, izwo zwi ḡo badelwa u ya nga mabadelele o randelwaho kha Ndangulo na Muofisiri wa Mafhungo kana Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo a nga badelisa itsho tshifhinga tsho shumiswaho kha u shumana na khumbelo.

10.1 Nḡila ya u badela

Mbadelo dzoṯhe dzi ḡo itwa nga u badela tshelede kha Muhasho kha khethekanyo ya zwa Masheleni Tshifhaṯoni tsha Muhasho wa zwa Vhuendelamashango, 17 Trevenna Street, Sunnyside, Pretoria, nga tshifhinga tsha mushumo kana ha itwa diposithi kha akhaunthu ya Muhasho wa zwa Vhuendelamashango ya banngani.

Zwidombedzwa zwa Muhasho ndi zwi tevhelaho zwa banngani:

Account holder : Department of Tourism

Name of Bank : ABSA

Type of Account: Deposit Acc. (Current)

Account Number: 40 7532 7895

Branch Code : 632005

ZWA NDEME: A huna khumbelo ine ya ḡo shumiwa nga n̄ḡa ha musi tshelede, hune ya tea u badelwa, yo badelwa u ya nga Khethekanyo ya vhu 22(1) ya Mulayo.

11. THANDULULO ARALI MBETSHELO DZA MULAYO DZI SONGO TEVHEDZWA

11.1 Aphili ya nga Ngomu

Maandḡalanga a Aphili ya Ngomu kha ndivho dza PAIA ndi Minisṯa wa zwa Vhuendelamashango. Nga murahu ha musi hu songo vha na thandululo kha aphili ya ngomu khumbelo i nga itwa khothe u ya nga khethekanyo dza vhu 78 -82 dza Mulayo.

11.2 Fomo

(a) Muhumbeli a nga ita aphili ya nga ngomu malugana na tsheo ya Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo ane a khou hana khumbelo, kana malugana na khumbelo kana masheleni a u swikelela mafhungo, kana malugana na u engedza tshifhinga tsha u shumana na khumbelo, kha fomo yo randelwaho ine yo phrinthiwa kha Ndangulo dzo bviswaho u ya nga PAIA, kana fomo ine

ya tshimbilelana tshoṭhe na yeneyi fomo. Khophi ya iyi fomo yo nambetedzwa kha uyu manyuwaḷa sa Ṭhumetsshedzo ya B. Khophi dza iyi fomo dzi hone ngei ofisini dza Muhasho kana ofisini ya Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo o ambiwaho afha kha manyuwaḷa. Fomo i hone kha webusaithi ya Muhasho.

- (b) Muthu ane a khou ita aphili u tea u netshedza mbuno dza u ita iyi aphili ya ngomu, na uri u khou tama u fhindulwa nga ndila de nga ha aphili na u badela tshelede yo randelwaho ya aphili (arali hu na mbadelo).
- (c) Nga murahu ha u tangedza aphili, Muofisiri wa Mafhungo hu sa athu u fhela maḍuvha a (10) a mushumo kha Ministā u tea u isa, aphili ya ngomu, mbuno dza tsheo, na zwidombedzwa zwa vhane vha kwamea, arali vhe hone.
- (d) Aphili i tea u itwa hu sa athu u fhela maḍuvha a (60) kana arali ndivhadzo kha avho vhane vha kwamea i tshi toḍea u ya nga khethekanyo ya 49(1)(b) ya PAIA, zwi itwe hu sa athu u fhela maḍuvha a (30) nga murahu ha musi ndivhadzo yo fhiwa Muthu ane a khou aphila a tshi khou divhadzwa nga tsheo ya aphili, kana arali ndivhadzo kha Muthu ane a khou aphila i sa toḍei, zwi itwe nga murahu ha musi tsheo yo no dzhiwa. Aphili i tea u itwa kha adiresi, nomboro ya fakisi kana diresi ya imeili zwa Muthusa-Muofisiri wa Mafhungo.
- (e) Ministā u do tenda u itwa ha aphili yo lengaho fhedzi musi Muaphili o fha mbuno dzine dza tangedzea. Kha nyimele ya musi Muaphili o ita aphili yo lengaho, muaphili u do vhudzwa arali aphili yawe yo tendiwa kana i songo tendiwa.

11.3 Mbadelo ya aphili

Muaphili u tea u badela tshelede yo randelwaho ya u ita aphili (arali i hone). Tsheo malugana na aphili ya ngomu i nga vha yo ima u swikela tshelede ya aphili i tshi badelwa.

12. U KHWINISA MANYUWAḷA

- Iyi manyuwaḷa i ḡo tea u khwiḡiswa luthihi (1) ḡwaha muḡwe na muḡwe. Manyuwaḷa ya Muhasho u ya nga khethekanyo ya Promotion of Access to Information Act, 2000 i anḡadzwa nga nyambo tharu (3) dza tshiofisi.

13. U VHA HONE HA MANYUWAḷA

13.1. Manyuwaḷa i hone nahone i a wanala ofisini dza Muhasho wa zwa Vhuendelamashango hu tshi itelwa u ingamelwa nga mahala;

13.2. Khophi dzi nga wanala musi dzo humbelwa kha Muhasho wa zwa Vhuendelamashango nga mutengo wo randelwaho;

13.3. Manyuwaḷa i nga wanala na kha webusaithi ya Muhasho wa zwa Vhuendelamashango (<http://www.tourism.gov.za>); na

13.4. Manyuwaḷa i nga wanala kha Khomishini ya Pfanelo dza Vhathu u ya nga phara

ya vhu 4(1) ya Ndangulo dzo phaḡaladzwaho u ya nga *PAIA*.